

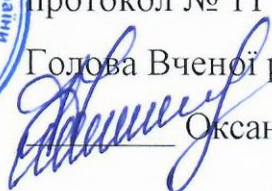
Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМІРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК37- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя

31 серпня 2023 р.,
протокол № 11

Голова Вченої ради

Оксана ЧЕРНИШ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СІМЕЙНА ПСИХОЛОГІЯ»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 053 «Психологія»
освітньо-професійна програма «Юридична психологія»
факультет педагогічних технологій та освіти впродовж життя
кафедра психології та соціального забезпечення

Схвалено на засіданні кафедри психології та соціального забезпечення

28 серпня 2023 р., протокол № 7

В.о. завідувача кафедри

Марина ОКСЮТОВИЧ

Гарант освітньо-професійної програми

Андрій ПАВЛІЧЕНКО

Розробник: доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціального забезпечення КОМАР Таїсія

Житомир
2023 р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОКЗ7- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 2

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 4	Галузь знань: 05 «Соціальні і поведінкові науки»	Нормативна
Модулів – 1	Спеціальність: 053 «Психологія»	Рік підготовки:
Змістових модулів – 1		4
Загальна кількість годин - 120		Семестр
		8
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6	Освітній ступінь «бакалавр»	Лекції
		36 год.
		Практичні
		36 год.
		Лабораторні
		– год.
		Самостійна робота
48 год.		
	Вид контролю: залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 60 % аудиторних занять, 40 % самостійної та індивідуальної роботи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК37- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 3

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є розкриття основних понять сімейної психології, засвоєння здобувачами сутності, психологічних механізмів і закономірностей формування сім'ї, методів дослідження динаміки сімейних стосунків.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є: пізнання основних питань загальної структури сімейної психології: предмету, стану, структури, завдань сімейної психології, динаміки, методів вивчення сучасної сім'ї; формування уявлень про психічні процеси як важливі компоненти інституту сім'ї, про вікові етапи розвитку людини, про типи сімей, особливості поняття „сім'я”, «партнерські стосунки», «цивільний шлюб», а також про ролі в сім'ї і функції міжпоколінних зв'язків в сім'ї.

Відповідно до Стандарту вищої освіти України (перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальність 053 «Психологія»), змісту освітньо-професійної програми, опанування навчальної дисципліни «Сімейна психологія» забезпечуватиме формування **інтегральної компетентності** (здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері сімейної психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов), а також таких загальних (ЗК) та спеціальних компетентностей (СК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОКЗ7- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 4

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК13. Володіти навичками психологічного аналізу, прогнозу, надання практичних рекомендацій.

Отримані знання з навчальної дисципліни «Сімейна психологія» стануть складовими таких програмних результатів навчання:

РН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

РН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

РН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

РН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

РН11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1.

Тема 1. Історичні зміни сім'ї та шлюбу

Історія розвитку шлюбних стосунків від давнини до сучасності. Шлюб як основа сім'ї. Національні особливості сімейних стосунків. Особливості розвитку української сім'ї. Сім'я і її характеристики. Особливості сучасної сім'ї. Соціально-психологічна сутність та феноменальність сім'ї та її структур. Психологічний аналіз функцій сім'ї на різних історичних етапах.

Тема 2. Соціально-психологічні характеристики сім'ї. Проблеми стабільності

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК37- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 5

шлюбу і сім'ї.

Типологія сімей. Основні тенденції розвитку сучасної сім'ї. Психологічні особливості етапів життєдіяльності сім'ї. Співвідношення понять «шлюб» і «сім'я». Мотиви вступу у шлюб. Фактори стабільності шлюбу і сім'ї. Роль подружньої сумісності в підтримці стабільності шлюбу. Етапи досягнення подружньої сумісності. Сутність поняття «психологічне здоров'я сім'ї».

Тема 3. Характеристика психологічної сутності шлюбу. Формування подружньої пари.

Рівні готовності до шлюбу. Умови готовності майбутнього подружжя до шлюбу. Теорії вибору шлюбного партнера. Періоди формування подружньої пари. Психологічна характеристика періоду дошлюбного спілкування (детермінація, мета, функції). Прийняття рішення про вступ у шлюб. Психологічні пастки періоду дошлюбного спілкування. Особливості подружнього спілкування. Вплив спілкування на стабільність сім'ї. Дефекти сімейного спілкування. Форми сімейних стосунків. Тлумачення поняття «атракція». Етапи розвитку емоційних відносин. Визначення поняття «криза». Теорії, стадії, критерії діагностики кризи. Визначення поняття «сімейна криза». Тлумачення поняття «ревності». Тлумачення поняття подружня невірність. Мотиви позашлюбних зв'язків. Стадії та форми прощення.

Тема 4. Материнство й батьківство : вплив на формування особистості дитини. Типи виховання.

Роль сім'ї в соціалізації дитини. Особливості соціалізації дитини в сім'ї. Психологічні механізми соціалізації, за допомогою яких батьки впливають на дітей. Особливості стилів сімейного виховання. Поняття ролі багатфункціональності в сім'ї. Основні патогенні типи виховання. Гіпоопіка: явне емоційне відкидання, перфекціонізм, компенсаторна гіпоопіка, гіпопротекція, прихована гіпопротекція, потураюча гіпопротекція. Парантифікація. Виховання по типу підвищеної моральної відповідальності. Суперечливе виховання (подвійний/потрійний стиль). Причини неадекватного батьківського ставлення до дитини. Поняття психологічного здоров'я дитини.

Тема 5. Особливості діагностичного процесу в роботі із сім'єю.

Визначення об'єктів та суб'єктів психологічної допомоги. Характер скарги членів сім'ї. Основні поведінкові синдроми батьків//подружжя. Визначення виду психологічної допомоги членам сім'ї. Основні методи психодіагностики шлюбно-сімейних та батьківсько-дитячих стосунків та методи психологічного впливу на етапі власне консультування. Діагностичний інструментарій вивчення сім'ї. Методи діагностики подружніх відносин. Діагностичний інструментарій вивчення дитячо-батьківських відносин. Діагностика дитячо-батьківських відносин.

Тема 6. Практичні аспекти проведення психотерапевтичної роботи з сім'єю

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОКЗ7- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 6

Етапи сімейної психотерапії. Класифікація запитів. Особливості першої зустрічі з клієнтом, встановлення психотерапевтичного альянсу. Техніки встановлення і підтримки психотерапевтичного контакту. Основні труднощі, з якими може зустрітись психотерапевт на різних етапах роботи. Модель ефективного психотерапевта. Генограма, Арт - терапевтичні техніки сімейної психотерапії; казкотерапія, Неспеціальні та специфічні прийоми і техніки роботи в діяльності сімейного психотерапевта.

Тема 7. Технологія організації сімейного консультування

Поняття про сімейне консультування, його відмінність від інших видів допомоги сім'ї. Різновиди дисфункцій сім'ї та причини їх виникнення. Методи вивчення сімейних стосунків. Етапи та умови сімейного консультування. Особливості організації сімейного консультування.

Тема 8. Психологічне консультування сім'ї відповідно до різновиду її дисфункцій

Консультування сімей, де є проблема насильства. Консультування сім'ї, де є проблема узалежнення від психотропних речовин. Консультування сімей з проблемними дітьми. Консультування сім'ї, де є тяжкохворі або інваліди.

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Змістові модулі і теми	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	лекції	семінарські	самостійна робота
Модуль 1				
Тема 1. Історичні зміни сім'ї та шлюбу.	14	4	4	6
Тема 2. Соціально-психологічні характеристики сім'ї. Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї.	14	4	4	6
Тема 3. Характеристика психологічної сутності шлюбу. Формування подружньої пари.	14	4	4	6
Тема 4. Материнство й батьківство: вплив на формування особистості дитини. Типи виховання.	14	4	4	6
Тема 5. Особливості діагностичного процесу в роботі із сім'єю.	14	4	4	6
Тема 6. Практичні аспекти проведення психотерапевтичної роботи з сім'єю.	18	6	6	6
Тема 7. Технологія організації сімейного консультування.	18	6	6	6

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОКЗ7- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 7

Тема 8. Психологічне консультування сім'ї відповідно до різновиду її дисфункцій.	14	4	4	6
ВСЬОГО	120	36	36	48

5. Темати практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
1	Тема 1. Історичні зміни сім'ї та шлюбу 1. Шлюб як основа сім'ї. 2. Особливості розвитку української сім'ї. 3. Сім'я і її характеристики. 4. Особливості сучасної сім'ї.	4
2	Тема 2. Соціально-психологічні характеристики сім'ї. Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї. 1. Типологія сімей. 2. Психологічні особливості етапів життєдіяльності сім'ї. 3. Роль подружньої сумісності в підтримці стабільності шлюбу. 4. Сутність поняття «психологічне здоров'я сім'ї».	4
3	Тема 3. Характеристика психологічної сутності шлюбу. 1. Формування подружньої пари. 2. Рівні готовності до шлюбу. 3. Періоди формування подружньої пари. 4. Психологічні пастки періоду дошлюбного спілкування. 5. Форми сімейних стосунків. 6. Тлумачення поняття «атракція». 7. Визначення поняття «криза». 8. Тлумачення поняття «ревності». 9. Мотиви позашлюбних зв'язків.	4
4	Тема 4. Материнство й батьківство: вплив на формування особистості дитини. Типи виховання. 1. Роль сім'ї в соціалізації дитини. 2. Особливості стилів сімейного виховання. 3. Поняття ролі багатфункціональності в сім'ї. 4. Основні патогенні типи виховання. 5. Парантифікація. 6. Суперечливе виховання (подвійний/потрійний стиль). 7. Поняття психологічного здоров'я дитини.	4
5	Тема 5. Особливості діагностичного процесу в роботі із сім'єю. 1. Визначення об'єктів та суб'єктів психологічної допомоги. 2. Характер скарги членів сім'ї. 3. Основні поведінкові синдроми батьків//подружжя. 4. Визначення виду психологічної допомоги членам сім'ї. 5. Основні методи психодіагностики шлюбно-сімейних та батьківсько-дитячих стосунків та методи психологічного впливу на етапі власне консультування. 6. Діагностичний інструментарій вивчення сім'ї.	4
6	Тема 6. Практичні аспекти проведення психотерапевтичної роботи з сім'єю	6

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК37- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 8

	1. Етапи сімейної психотерапії. 2. Класифікація запитів. 3. Техніки встановлення і підтримки психотерапевтичного контакту. 4. Модель ефективного психотерапевта. 5. Генограма, 6. Арт - терапевтичні техніки сімейної психотерапії; казкотерапія, 7. Неспеціальні та специфічні прийоми і техніки роботи в діяльності сімейного психотерапевта.	
7	Тема 7. Технологія організації сімейного консультування 1. Сімейне консультування як різновид сімейної психотерапії. 2. Мета, завдання і принципи сімейного консультування. 3. Основні правила проведення консультативного процесу з сім'єю.	6
8	Тема 8. Психологічне консультування сім'ї відповідно до різновиду її дисфункцій 1. Психологічна допомога дітям розлучених батьків. 2. Психологічна допомога сім'ям у разі сексуальних проблем. 3. Консультування сім'ї, де є проблема узалежнення від алкоголю. 4. Психологічна допомога при насиллі в сім'ї.	4
РАЗОМ		36

6.Завдання для самостійної роботи

Передбачається, що в період вивчення дисципліни студент самостійно виконує ситуаційні вправи, вивчає матеріал курсу в процесі підготовки до практичних занять та семінарів, а також в цілому перед сесією. Частка самостійної роботи при вивченні навчальної дисципліни складає 40 % (48 год).

7.Індивідуальні завдання

Метою виконання індивідуальних завдань є: закріплення, поглиблення й узагальнення знань, отриманих студентами на теоретичних і практичних заняттях.

Індивідуальна робота студентів з навчальної дисципліни «Сімейна психологія» включає:

- анотування вивченої додаткової літератури;
- опрацювання визначених проблемних питань та їх обговорення на

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК37- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 9

практичних заняттях;

- формування словника термінів у сфері сімейної психології.

8. Методи навчання

В процесі викладання даного предмету використовуються:

- а) методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності (пояснення, інструктаж, розповідь, лекція, робота з підручником; ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження, вправи, практичні і дослідні роботи);
- б) методи стимулювання навчальної діяльності (навчальна дискусія, пізнавальні ігри, створення ситуації інтересу у процесі викладення, створення ситуації новизни, опора на життєвий досвід студента);
- в) методи контролю і самоконтролю у навчанні (усний, письмовий, тестовий, графічний, самоконтроль і самооцінка).

9. Методи контролю

Контроль складається з поточного контролю виконання студентами самостійної роботи та модульного контролю, контролю виконання індивідуальних завдань та семестрового контролю.

Модульний контроль здійснюється шляхом перевірки графіку відвідування студентами лекційних та практичних занять та опрацювання відповідного матеріалу (у випадку пропуску занять), перевірки домашніх завдань, усного та письмового опитування.

Семестровий контроль здійснюється шляхом складання заліку.

10.

Схема нарахування балів

Підсумковий контроль

1. Оцінювання якості засвоєння дисципліни за всіма видами навчальних занять проводиться без участі студента на підставі усіх попередніх

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОКЗ7- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 10

модульних контролів, що передбачені навчальним планом шляхом визначення середньозваженого балу (округленого до сотих) результатів модульних контролів.

2. Загальна кількість балів та результати семестрового контролю доводяться до відома студента. При проведенні підсумків семестрового контролю необхідно враховувати наступне:

- у разі, якщо студент погоджується з результатом контролю, відповідна кількість балів та оцінка (за національною шкалою та шкалою ECTS) виставляються у відомість;

- у разі, якщо студент отримав від 0 до 59 балів, то у відомість за національною шкалою виставляється оцінка “незадовільно” (“F” та “FX” відповідно до шкали ECTS);

- у разі, якщо студент, який отримав позитивну оцінку за результатами модульного контролю, має бажання підвищити результати семестрового контролю, то він складає екзамен зі всього курсу під час сесії (за розкладом), результати якого виставляються у відомість.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК37- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 11

11. Розподіл балів

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Змістовні модулі (ЗМ)								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
15	15	10	15	15	10	10	10	

12.Рекомендована література

Основна література:

- Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: підручник. К.: МАУП, 2020. 256 с.
- Федоренко Р. П., Мушкевич М. І., Дучимінська Т. І., Магдисюк Л. І. Психологія молоді сім'ї: монографія. Вид. 2-ге, доповн. та змін. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 392 с.
- Васьківська С. Психологічний запит клієнта / С. Васьківська // Психолог. – 2007. – Січ. (№ 4). – С. 17-18.– (Психологічне консультування).
- Бойко Г. Основні положення теорії Берта Хеллінгера та особливості застосування сімейних системних розстановок / Г. Бойко, Л. М. Гридковець // Вісник : [збірник] / Київ. ін-т бізнесу і технологій; [відповід. за вип. Р. О. Язиніна]. – Київ, 2016. - Вип. 3 (31). – С. 3-9.
- Капська А. Й., Пеша І. В. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 231 с.

Допоміжна література:

- Крупельницька Л. Ф. Напрями сучасної психотерапії : навч. посіб. Київ : Київський університет, 2018. 350 с.
- Мушкевич М. І. Основи психотерапії : навч. посіб / М. І. Мушкевич, С. Є. Чагарна ; за ред. М. І. Мушкевич. – Вид. 3-тє. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 420 с.
- Коқун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Олійник В.О., Хоружий С.М., Ларіонов С.О., Сириця М.В. Особливості надання психологічної допомоги військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей цивільними психологами : метод. посіб. К. : 7БЦ, 2023. 175 с.
- Креймер Д. Психологічні засади травматерапії сімей учасників бойових дій / Д. Креймер, О. Запорожець // Вісник : [збірник] / Київ. ін-т бізнесу і технологій ; [відп. за вип. Р. О. Язиніна]. - Київ, 2016. – Вип. 3 (31). – С. 43-47. - Бібліогр.: с. 46-47.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

- Електронна бібліотека Державного університету «Житомирська політехніка» <http://eztuir.ztu.edu.ua/>
- Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
- Наукові видання Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://psychology-naes-ua.institute/info/265/>
- Актуальні питання сучасної психології - http://library.sspu.sumy.ua/wpcontent/uploads/2018/04/Aktualny_pitannya_suc_psihologii

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК37- 2023
	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 11 / 12</i>